

Konfeksiyon Raporu

Raportör:

Y.Doç.Dr. Çetin ERDOĞAN

Ege Üni.Mühendislik Fak.Tekstil Müh.Böl.İZMİR

Teks.Müh. Rahmi KARAGÜVEN

Marmara Üni. Tek.Eğit.Fak. Teks.Böl.İSTANBUL

1.GİRİŞ

Konfeksiyon üretimi, giysilerin ve tekstilden mamul eşyaların fabrikasyon olarak seri üretimi şeklinde tanımlanabilir. Üretim konularını;

- İç giysiler (atlet, fanila gibi)
- Üst giysiler (pantolon, etek, elbise gibi)
- Dış giysiler (palto, pardesü, kaban gibi)
- Ev eşyaları (çarşaf, nevresim gibi)
- Aksesuarlar (kravat, başörtüsü, mendil gibi)

şeklinde sıralamak mümkündür.

Üretimdeki genel iş akışı:

Hammadde deposu

Kesimhane

Düzenleme

Dikimhane

Ütü-Paket

Mamul Madde Deposu

şeklinde dir. Bu ana bölümlere ilaveten, model-kalıp hazırlama, planlama, etüd gibi ara bölümler de bulunmaktadır. Üretim yapısı bilhassa dikimhanede olmak üzere emek yoğun şekildedir. Bu temel özelliği nedeniyle, işsizlik sorunu olan ülkelerde, çok revaçta olan bir sektördür.

Tekstil sanayimiz faaliyetlerine 1920'li yıllarda başlamış olmasına rağmen, yeterli üretim ve kapasiteye sahip olunmaması nedeniyle hammadde ithalatı ile çalışmalara başlanmıştır. Zamanla pamuk üretiminin yanı sıra 1938'de rejenere selüloz, 1964'te polyamid, 1968'de polyester, 1974'te akrilik, 1975'te polipropilen üretimine başlanması ile ülkemiz önemli tekstil üreticileri arasına girmeyi başarmıştır.

Zaman içinde ülkeye döviz girdisini artırmak ve katma değeri yurt içinde bırakmak amacıyla bitmiş ürün olan konfeksiyon mamulleri üretimine ve ihracatına önem verilmiş ve kalkınma planlarında öncelik tanınarak devlet desteği sağlanmıştır.

1980'li yıllara gelindiğinde uygulamaya konan istikrar programı ve alınan ekonomik önlemler, Türk ekonomisinde yeni bir dönemi başlatıyordu. Yeni strateji-

lerin en önemli özelliği, serbest piyasa sistemine işlerlik kazandırarak, dışa açılımı, ihracatı teşvik etmekte. Bu desteğin doğal sonucu olarak 1960 yıllarında başlayan konfeksiyon sektörünün kuruluşu artan bir hızla gelişmiştir.

Tüm bu olumlu gelişmelere rağmen, henüz genç sayılabilecek konfeksiyon sektörünün, kuruluşundan gelen ve gelişme devresinde ortaya çıkan bir takım sorunları bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı, bahsi geçen sorunlar ve bunların çözümleri olabilecek önerileri ortaya çıkarmak olacaktır.

Çalışma sırasında öncelikle, değişik kalemlerde üretim yapan 150 firmada anket çalışması yapılmış, daha sonra konuyla ilgili çalışma yapan kuruluşlarla ve kişilerle görüşülerek veya raporlar alınarak, çalışma sonuçlandırılmıştır.

1.1. Yapısal İstatistik Değerler

1.1.1. Kayıtlı Firma Sayısı

Üretim yapısı bakımından konfeksiyon sanayi, diğer sanayi dallarına nazaran daha az sermaye gerektirmesi ve emek yoğun bir özellik göstermesi nedenleriyle, ülkemiz üretim etkenleri yapısına uygun bir nitelik göstermektedir.

Ülkemizde konfeksiyon üretimi ile uğraşan firma sayısı çok fazla ve piyasaya giriş-çıkışlar oldukça sık olduğundan işletme sayısı kesin olarak saptanamamaktadır. Bölgesel dağılımlara göre işletmelerin %80.1'i İstanbul ve çevresinde, geri kalanları ise İzmir, Eskişehir, Adana, Ankara, Edirne, Denizli, Trabzon illerinde yoğunlaşmaktadırlar. Özel sektör yatırımları, kamu kesimine nazaran daha fazladır. Kamu kesiminde, Sümerbank Holding A.Ş. öncülük etmektedir.

Türkiye Giyim Sanayicileri Derneğinin 1985 yılı verileri ve yapılan projeksiyonlar dikkate alındığında yaklaşık 50.000 işyerinin olabileceği kabul edilebilir.

İşletmelerin çoğu günde 9 saat ve haftada 5 gün olmak üzere, haftada toplam 45 saat üzerinden çalışma yapmaktadırlar.

1.1.2. Çalışan sayısı

Sektördeki işletmelerin kesin sayılarının saptanamaması nedeniyle çalışan personelin sayısını bulmak oldukça zordur.

Türkiye Giyim Sanayicileri Derneğinin 1985 DİE sayımlarına göre verdiği çalışan sayısı 143.362'dir. Aynı projeksiyon değerleri kullanıldığında 1991 yılında kayıtlı çalışan sayısının yaklaşık 400.000 olacağı kabul edilebilir.

Çalışan personelin uzmanlık konularına göre yüzdesel dağılımı genelde aşağıdaki gibi gelişmiştir:

Üst kademe yönetici (Teknik ve İdari)	%5
Orta kademe yönetici (Teknik ve İdari)	%15
Kalifiye işçi	%30
Düz işçi	%50

Kalifiye ve düz işçilerde, kadın işçilerin (%70), erkeklerle (%30) nazaran daha fazla olduğu ve kadın işçilerin genellikle dikimhane, kalite kontrol ambalaj, erkeklerin ise depo, kesimhane ve ütü bölümlerinde çalıştığı görülmektedir.

1.1.3. İşletme Büyüklükleri

Türkiye'de konfeksiyon üretimi yapan üç tip işletme bulunmaktadır. Bunlar dikiş makinasına göre sıralandığında, yüzdesel olarak,

10-50 makinalı atölyeler	%70
50-100 makinalı orta boy işletmeler	%20
100'den fazla makinalı büyük boy işletmeler	%10

şeklinde sıralanırlar.

Atölyeler genellikle kendileri için değil, sipariş olarak fason atölyeler olarak diğer firmalar için çalışmaktadırlar. Bütün atölyelerde aynı çalışma düzeni vardır ve bir üretim metodu ya da teknolojisinden bahsetmek mümkün değildir.

Orta boy işletmeler atölyelerle aşağı yukarı aynı biçimde örgütlenmiş olup, ancak atölyelerden farklı olarak, doğrudan iç pazara ya da ihracata dönük çalışırlar.

Fabrikasyon üretimi yapan büyük boy işletmelerde bir üretim teknolojisinden bahsetmek mümkündür. Üretimin gerektirdiği her türlü çalışma işletme içinde gerçekleştirilir. Bu tür firmaların büyük bir bölümü ihracata yönelik olarak kurulmuş ve çalışmakta iseler de zaman zaman iç piyasaya da çalışmaktadırlar. Günümüzde iç piyasanın cazibesi, ihracatın zorlaşması gibi nedenlerle kapasitelerin genellikle %25'ini iç pazara, kalan %75'i ise ihracata ayırmaktadırlar.

1.2. Ekonomik İstatistiksel Değerler

Son on yılda dünya tekstil ve konfeksiyon ticaretinin artış hızı %6 dolaylarında seyrederken konfeksiyon ihracatımız 1980-88 döneminde yıllık ortalama %47 oranında artmış, dünya ortalamasına göre 8 kat hızlı gelişmiştir. Tablo 1'de son üç yılın ve Ocak - Mayıs 1991 döneminin konfeksiyon ihracat değerleri verilmektedir.

Tablo 1. Türkiye'de Bölgelere Göre Konfeksiyon İhracat Değerleri (\$)

Yıllar	1988	1989	1990	1991*
İstanbul	1.735.560.384	2.031.339.392	2.520.384.962	1.339.361.047
Ege	242.771.733	278.592.720	326.809.085	149.853.170
Akdeniz	75.962.499	93.824.620	74.962.453	37.979.480
Uludağ	102.426.879	76.171.174	105.337.903	54.900.056

* 5 aylık toplam

Tablo 1 incelendiğinde konfeksiyon ürünlerimizin ihracatı değersel olarak artmaktadır. Bu eğilim önümüzdeki yıllarda da devam edecektir.

2. SONUÇ VE ÖNERİLER

2.1. Kuruluş ve Yatırım

Anonim şirketlerin avantajları nedeniyle kuruluşla-

rın çoğunluğu (%59) bu statüdedir. Ülkedeki konfeksiyon firmalarının yaklaşık 1/4'ü büyük kuruluş (100 makina ve üzeri), geri kalanı küçük ve orta büyüklükte kuruluş yapısındadır. Bu sebeple, geri kalan bu firmalar limited veya adi şirket durumundadırlar.

Dünya pazarlarının yeni şekli, ufak miktarlarda ve çok çeşitli ürün isteyen türe dönüşmüştür ve gelecekte de böyle kalacaktır. Bu sebeple, büyük yatırımlar yerine, esnek ve pazar talebine kolay uyum sağlayabilecek orta büyüklükte yatırımlar teşvik edilmelidir.

Kuruluş aşamasında, yüksek oranda "bina ve arazi temini" sorununa rastlanılmıştır. İşletmeleri, pazara, malzemeye yakınlık, çalışanların taşınması gibi avantaj yaratan merkezlerde kurma istekleri bu oranın yüksek olması sonucunu doğurmaktadır. Ancak bunun sonucunda da, büyük şehirlerin belediye hizmetlerinin aksaması ve çevre kirliliği gibi sorunlar artmaktadır. Çözüm olarak bu tip kuruluşların "Organize Sanayi Bölgelerinde" bir araya getirilmeleri önerilmektedir. Böylelikle bu işletmelerin ihtiyaç duydukları diğer alt yapı hizmetleri ucuz ve kolay şekilde sağlanabilecektir.

Firmaların bir kısmı devlet teşviklerinden yararlanırken, büyük bir kısmı küçük yapıda olduklarından hiç teşvik kullanmamışlardır. Küçük firmaların en önemli sorunu, yeterli finansman kaynaklarının olmasıdır. Çözüm olarak, faizi düşük kredi, ihracat sigortası gibi ek destekler önerilebilir.

Kapasite kullanım oranı %85 gibi yüksek bir değerde görülmektedir. Firmaların küçük yapıda olmaları bu sonucu doğurmuştur. Yeni yatırımlar veya ek yatırımlar teşvik edilirken, esnek olabilen ve verimliliği artırabilen projelerin öncelikli olmasına önem verilmelidir.

Merkezi ve bölgesel idarelerin yarattığı bürokratik engeller de şikayet konusu olmaktadır. Hükümetler, bu engelleri azaltmak için çeşitli çalışmalar yapmaktadırlar. İlgili kuruluşların bu konularda araştırma yapmaları, önerilerini idari kademelere iletmeleri ve takipçi olmaları tavsiye edilir.

4,5 milyar dolar girdisi olan bu sektörde köklü ve uzun vadeli bir devlet politikası saptanmalıdır.

Finansman sorunu için Leasing ve Factoring gibi sistemlerin kullanılması kolaylaştırılmalıdır.

2.2. Üretim

Türkiye pazarında, dokuma ürünlerine dayalı konfeksiyon ürünleri tüketimi ağırlıklı olmasına rağmen, ihracat yapılan sanayileşmiş ülkelerde örme ürünlerine dayalı, giyim tüketimi artmıştır. Bunun en önemli nedeni, bu ülkelerde çalışma saatlerinin azalması nedeniyle, kişilerin kendilerine fazla zaman ayırabilmeleri ve rahat, kullanışlı, sportif örme giysilerini tercih etme-

leridir. Bu nedenle yatırımlarda (örme-konfeksiyon) sektörünün öncelikli olması tercih edilmelidir.

Örme kumaş ve konfeksiyon üretiminin kolay olması, ülkemizde de bu sektörün gelişmesine neden olmuştur. Ancak ağırlıklı olarak dış giysi üretimi yapılmaktadır. Bunun temel nedeni, işçiliğin ucuz olması sonucunda, dış giyimdeki el emeğinin çokluğunun yarattığı maliyet baskısının azaltılabilmesi ve cazip ihracat fiyatlarının ortaya çıkarılmasıdır. Ayrıca iç giyimde, marka satışı yapılmaktadır. Bu gibi firmalardan lisans alma, onlarla ortak yatırıma gitme gibi alternatifler denenmelidir.

Ülkemize uygulanan kotalar nedeniyle, ihracat kalemlerimizde artış olmuştur. Bu nedenle kotalar bir bakıma yararlı olmuştur. İşletmeler, geleneksel üretimleri yanı sıra değişik ürünlere geçmişlerdir. Kotaları sayısal olarak doldurmanın yanı sıra, değer olarak döviz girdisini artıracak ürün türlerinin seçilmesi teşvik edilmelidir. Böyle ürünlerde fiyat tutturma için daha fazla teşvik sağlanmalıdır.

İşletmelerin büyük çoğunluğu fason bazında çalışmaktadır. Böylesine bir çalışma, ihracatın önceden sermaye kuruluşları tarafından başlatılmasından doğmuştur. Bu şirketlerce farklı ürünleri ihraç edebilmek için orta ve küçük ölçekli üretim merkezlerinin kurulması desteklenmiştir. Kota dağılım sisteminin, ilk zamanlardaki uygulamalarında sermaye şirketlerine öncelik tanınması da bu gelişmeyi körüklemiştir.

Zaman içinde, doğru alınmış kararlarla ve uygulamalarla kota dağıtım sisteminde imalatçı - ihracatçı lehine önemli değişiklikler yapılmış, böylelikle de küçük ve orta büyüklükteki firmaların daha serbest çalışmaları sağlanabilmiştir. Günümüzde fason işletmelerin üretim maliyetlerinin düşük olması ve büyük firmaların üretim hatlarına uygun olmayan siparişleri almaları ve bunları fasonculara vermeleri nedenleri ile fason çalışma revaçta olmaktadır. Ancak yeni pazar yapısına, kolayca uyum sağlayabilmeleri nedeniyle bu tür işletmelerin doğrudan ihracatçı olmaları teşvik edilmelidir. Merkezi bir yerden kesim işlemi yapılarak bu işletmelere işlerin dağıtılması ve bitmiş parçaların ütü paket için tekrar buraya getirilmesi şeklindeki bir iş akışı günümüz pazarına en uygun form olarak görülmektedir. Organize sanayi bölgelerinde böylesine bir üretim çok uygun olabilecektir.

Ayrıca, her yıl değişen kota dağıtım esasları, firmalar açısından zorluklar yarattığından, prensipleri değişmeyen dağıtım sistemi kurulması yoluna gidilmelidir.

Halen firmaların çoğunluğu yerli malı kumaş ve malzeme kullanmaktadır. Türk tekstil sektörü bakımından oldukça sevindirici bir gelişme sayılabilecek bu durum, dünya piyasalarındaki devamlı değişmeler

nedeniyle, tekstil sektöründe yenilenme ve esneklik sağlanmazsa tersine dönebilecektir. Yurt dışından ithal edilen kumaş ve malzemeler, rekabeti dünya üzerine dağıttığından, tekstil ve malzeme sektörümüz de belirgin bir gelişme sağlayabilmiştir. Dengeli bir ithalat programının devamında yarar vardır.

Ülkemizde firmaların büyük çoğunluğu halen müşterinin getirdiği modellerle çalışmaktadır. Bu konuda ileriye gidebilmek için, moda fuarlarına katılmak dış ülkelerde irtibat merkezleri açmak ve /veya ünlü modistlerin ülkemize gelerek çalışma yapmalarını sağlamak gibi acil önlemler gün geçirilmeden alınmalıdır.

Tekstil ürünlerinin ve yardımcı malzemelerin kalite ve kantite olarak yetersiz kalmaları nedeniyle bazı yabancı firmalar bir kısım Türk firmaları veya kendi açtıkları firmaları fason işletme olarak kullanmaktadır. Yabancı sermaye girişi ve yeni işyerleri açılması bakımından faydalı olan bu gelişme, tekstil sanayimiz için zorluklar yaratabilecektir. Bunun önlemi, kumaş ve yardımcı malzeme sanayimizin gelişmesini sağlayarak yurt dışından hammadde getirmek yerine, yerli malı kullanılmasını teşvik etmekte yatmaktadır. Ayrıca iyi malzeme üretimi teşvik edilmeli, standartlar geliştirilmelidir.

Kullanılan kumaşların enleri geniş olanlar, kumaş sarfiyatının düşük olmasından ötürü tercih edilmektedir. Bunun sonucunda dokuma ve örme sanayimizde geniş enli tezgahların çoğaltılması gereği bir defa daha ortaya çıkmıştır. Firmaların büyük çoğunluğunda klasik makinalar, çok azında yeni modern makinalar kullanılmaktadır. Kaliteye ve verimliliğe önem verilmesi gereken bir pazarda böylesine yüksek oranda klasik teknoloji makinaların kullanılması düşündürücüdür. Yeni veya geliştirme yatırımlarında yeni teknolojiye sahip makinaların ithal edilmesini sağlayıcı önlemler alınmalıdır.

2.3. Kalite

Halen firmalara gerek yurt içinden gerekse yurt dışından önemli kalite şikayetleri gelmektedir. Temel şikayet nedenleri, kumaş ve malzeme hatası, üretim hatası ve sevkiyat problemleridir.

Firmalar çoğunluğu tedarikte, üretimde ve üretim sonunda %100 kontrol yapmaktadırlar. Buna rağmen şikayetlerin ve cezaların yüksek olmasının nedenleri,

- Halen modern kalite bilincinin gelişmemesi,
- Kalite kontrolünün halen bilinerek veya bilinmeyerek gerçek anlamda yapılmaması,
- Sevkiyat tarihinin sıkıştırılması nedeniyle kalite kontrolünün ikinci planda kalması ve
- TSE standartların olmaması veya olanların çağa uygun şekilde revize edilmesidir.

Çözüm önerileri olarak;

-Uygun eğitim programları geliştirilmeli,
-TSE standartlarının yenilenmesi, eksiklerin tamamlanması,

-İlgili kuruluşların (TSE, Üniversiteler, Odalar, Birlikler gibi) bir araya gelerek tüm tekstil ve konfeksiyon sektörünü kapsayacak şekilde kalite seferberliği başlatmaları, sayılabilir.

2.4. Üretim Maliyetleri

Üretim maliyetleri için yapılan araştırmalarda, bir konfeksiyon ürünü üzerinde;

%54 Hammadde

%9 Yardımcı malzeme

%20 İşçilik

%17 Genel idari giderler;

payların olduğu saptanmıştır. Görüldüğü gibi hammadde ve yardımcı malzeme tutarı %63'e ulaşmaktadır. Böyle bir durumda, halen ülkemizde sadece işçilikte verimlilik artışı sağlayan uğraşlar maliyetleri aşağı çekmede yetersiz kalacaktır. Kumaş ve yardımcı malzeme sağlanacak verim artışı, maliyetlerin daha hızlı düşmesi sonucunu ortaya çıkaracaktır. Bu amaçla geliştirilmiş sistemlerin yeni yatırımlarda kullanıma alınması teşvik edilmelidir.

2.5. Pazarlama

Tüm ihracat ürünlerimizde rastlanan pazarlama problemi konfeksiyon ürünlerinde de karşımıza çıkmaktadır. Ancak konfeksiyon sanayimizin ayakta kalabilmesi, ihracata bağımlı olduğundan, pazarlama bu sektörde daha etkin rol oynamaktadır.

Firmaların ihracat gelirlerinin ortalaması toplam satış hasılatlarının büyük bir kısmını kapsamaktadır.

Firmaların finansal yapılarının zayıf olması ve /veya küçük olması nedeniyle, büyük çoğunluk halen dış ticaret sermaye şirketlerinin dağıtım kanallarını kullanmaktadır. Yapısal olarak toptancı ve aracı firma ve kişilere ihracat yapacak şekilde sektör gelişmesi oluşmuştur. Böylesine bir gelişme ise sektörü dışa bağımlı hale getirmiştir.

İhracatımızda F.Almanya başta olmak üzere Avrupa Topluluğu üyeleri ilk sıraları almaktadırlar.

Pazar olanaklarını artırmak için alınması gereken önlemleri şu şekilde sıralayabiliriz:

*Yeni pazarlar yaratılmalı, Avrupa ülkelerine göre daha büyük pazarlar olan Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyetler Birliği'nde satış yapabilmek için kalite yükselmesi, maliyetlerin azaltılması için önlemler, teşvikler alınmalıdır.

*Ayrıntılı pazar araştırmaları yaptırılarak, ürün çeşitlemesi sağlanmalıdır.

*İhracatta aracı kuruluşları azaltacak önlemler alınmalıdır.

*Toptancılarla birlikte, perakendeci pazarlara girilmeye çalışmalıdır.

*Tüm üreticileri ve tüm dış pazarları kapsayacak şekilde bir ihracat seferberliği başlatılmalıdır.

*Uygun fiyatlarla, güncel mal üretebilecek stratejiler geliştirilmelidir.

2.6. Eğitim

Hızla ilerleyen ekonomik gelişmeler ve endüstriyel ilişkiler, iş dünyasında uzman personel kullanımını önemli hale getirmiştir.

İşletmelerin, her seviyede eğitilmiş personele ihtiyaç duydukları aşıkardır.

Bazı firmalar kendi işletmelerinde işbaşı eğitimi yaparak bu sorunlarını çözmeye çalışmaktadırlar. Ancak yetişmiş elemanın az olduğu bu işletmelerde, eğitim programların kalite ve kantite olarak ne derece başarılı olabileceği tartışılmalıdır.

Yeni teknolojileri getirmek isteyen firmalarda, eski teknoloji ile yetişmiş elemanların yeterli olup olmayacağı da diğer bir problemidir.

Ülkenin önünde duran ilk problemi kaliteli ve yeterli sayıda eğitici eksikliğidir. Öncelikle bu problemin çözülmesi gerekmektedir. Bu konuda alınabilecek önlemler şöyle sıralanabilir:

*Yurt içinde eğitici yetiştiren kuruluşlara maddi destek sağlanarak, yeni teknolojilere uyum sağlayabilen eğitici yetiştirilmesinin teşvik edilmesi,

*Yurt dışından konusunda uzman eğitimcilerin transferi,

*Konusunda deneyimli yabancı şirketlerle ortaklık,

*Organizasyon ve danışmanlık firmaların imkanlarından faydalanmak.

Üst elemanların yanı sıra ara kademe elemanların eksikliği de ülkemiz için önemli bir problemidir. Kısa vadede problemin çözümü mesleki eğitim seferberliğinde yatmaktadır. Tüm ilgili kuruluşlar biraraya gelerek modern eğitim programlarını içeren ve her seviyede uygulanabilecek, kurslar, seminerler ve benzeri faaliyetleri yapmalıdırlar. LİMME projesine, ekonomik destek sağlanarak, gelişmesine ve yayılmasına yardımcı olunmalıdır.

KAYNAKÇA

- TARAKÇIOĞLU, I.; Dünya Tekstil ve Konfeksiyon Sanayiinde Teknolojik Gelişmeler ve Türkiye, Tekstil ve Konfeksiyon Dergisi, 1991, Sayı 1,3
- Ege İhracatçı Birlikleri Aylık Bülteni, Kasım 1990
- Tekstil İşverenleri Dergisi, Şubat 1991
- İTKİB Raporu, Haziran 1991
- Türk Tekstil Sanayiinin Yapısı ve Karşılaşılan Güçlükler, MPM Yayını, Kasım 1983
- DURUİZ, L.; ÇOBAN, N.Y.; Technological and Strustural Change in the Turkish Clothing Industry, 1988

EK 1 : Konfeksiyon Anketi Değerlendirme Sonuçları

1. GİRİŞ

1991 Sanayi Kongresi'ne yönelik olarak konfeksiyon işletmelerinde anket çalışmaları Mayıs 1991 - Haziran 1991 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Anket, 94 işletme İstanbul, 54 işletme İzmir olmak üzere toplam 148 işletmede yapılmıştır. 141 işletmeden bilgiler tek tek ziyaret edilerek doğrudan görüşme, 7 işletmeden ise, posta yöntemiyle sağlanmıştır. Posta yöntemiyle yapılan anket oranı (%0.5) çok düşük olduğundan beraber değerlendirilmiştir.

İstanbul Sanayi Odası'ndan konfeksiyon işletmeleri listesi alınmış ve 1600 firmanın kayıtlı olduğu görülmüştür. En çok işçi çalıştıran 160 firmaya doğrudan görüşmeye gidilmiş, ancak 87 firmadan bilgi alınabilmiştir. Ayrıca işçi sayısı dikkate alınarak 300 firmaya anket postalanmış, sadece 7 firmadan cevap alınabilmiştir. İzmir'de de aynı yöntem uygulanmış ve doğrudan görüşme ile 54 firmadan bilgi sağlanmıştır.

Anket 34 sorudan oluşmaktadır. Bazı sorular yanlış cevaplandırıldığından (26. soru gibi) değerlendirmeye alınmamıştır. Bir kısım firmalar bazı soruları cevaplandırmadığından, o sorularda firma sayısı toplamdan az çıkmıştır. İçersinde "öncelik sırasına göre numaralandırınız" gibi şıklar bulunan soruların cevaplandırılmasında, birden fazla şık işaretlendiğinden o sorularda firma sayısı toplamdan fazla olmaktadır. Rapor üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, anket çalışmasının değerlendirilmesi, ikinci bölüm, birbiri ile ilgili sorulara verilen cevapların karşılaştırılması, üçüncü bölüm ise, önerilerin yer aldığı sonuç kısmından oluşmaktadır.

2. KURULUŞ VE YATIRIM

2.1. Firma Statüsü ve Sermaye Yapısı

Anket yapılan firmaların %59'u anonim, %38'i limited, %0.1'i komandit şirket olup, %0.2'si adi ortaklıktır.

Tamamen yabancı sermayeli iki şirketten birisi Alman, diğeri ise İngiliz sermayelidir. Yabancı ortaklı şirket sayısı üçtür. Anketi cevaplandıran diğer şirketler ise (143 firma) tamamen Türk sermayelidir.

Firmaların %82'si hem imalatçı, hem de ihracatçı, %18 ise sadece imalatçıdır.

Anket yapılan 148 işletmenin 19'unda iplik, 21'inde dokuma, 30'unda örme, 30'unda boya, 28'inde baskı, 15'inde apre gibi üretim prosesleri mevcuttur. Yine firmaların 67'sinde düz boyalı, 60'ında baskılı, 41'inde ipliği boyalı kumaşlar kullanılmaktadır.

19 firma kuruluş aşamasında, yatırım indirimi,
26 firma kuruluş aşamasında, gümrük muafiyeti,
10 firma kuruluş aşamasında, kaynak kullanımı des-

tekleme fonu,

24 firma kuruluş aşamasında, vergi-resim harç istisnası,
gibi teşvikleri kullanmışlardır. Ancak 77 firma kuruluşta hiç teşvik kredisi kullanmamıştır. Rakamın yüksekliği konfeksiyon sektörünün küçük işletmelerden oluşmasından kaynaklanmaktadır.

2.2. Kapasite Kullanımı

Kuruluşundan bu yana kapasite artışı yapan firma sayısı 59'dur. Bunların ortalama kapasite artış oranı %102'dir. Küçük işletmelerde kapasite artışı yüksek olabilmektedir. 1990 yılı itibariyle kapasite kullanımı %85'dir. Kapasite ve kullanılan teknolojisini geliştirmek isteyen firmalar aşağıda belirtilen kuruluşlarla işbirliği yapmışlardır.

40 işletme yabancı firmalarla

29 işletme yerli firmalarla

7 işletme üniversite ve meslek okulları ile

2 işletme Tübitak ile

Tablodan da anlaşılacağı gibi, işletmeler makinasını alıp kullandığı firma ile işbirliğini tercih etmektedir.

2.3. Kuruluş Aşamasındaki Sorunlar

Firmaların verdiği vecaplar Tablo 1'de görülmektedir. Birden fazla şık önem sırasına göre cevaplandırılmıştır.

Tablo 1.

Kalifiye işgücü temini	94
Bürokratik engeller	68
Arsa-bina-işyeri temini	58
Tanıtım pazarlama	56
Muhasebe-vergi sorunları	47
Makina-teçhizat temini	41
Ruhsat	25
Sicil-ticaret	6

3. ÜRETİM

3.1. Ürün Tipi ve Grupları

Ankete katılan firmaların %53'ü dokuma, %47'si ise örme kumaşları kullanmaktadır. Tablo 2'de görüldüğü gibi firmalar genellikle dış giyime yönelik üretim yapmaktadır.

Tablo 2.

	İç Giyim		Dış Giyim	
	Firma	Miktar	Firma	Miktar
Kadın	29	312.137	109	7.140.356 adet
Erkek	21	96.902	86	3.664.553 adet
Çocuk	20	335.373	83	1.588.592 adet

Ürün gruplarına baktığımızda 55 firma ile tişört, fanila, atletlerin yer aldığı (61.09) kod nolu örme ürün grubu ilk sırayı almaktadır. İkinci sırada, 47 firma ile (62.04) kod nolu kadınlar ve kız çocukları için takım elbiseler, etekler, pantolonlar, şortlar, üçüncü sırada ise.

45 firma ile (62.06) kod nolu kadınlar ve kız çocukları için bluzlar, gömlekler, yer almaktadır.

Tablo 3.

Örme	Firma Sayısı	Dokuma	Firma Sayısı
61.01	8	62.01	21
61.02	10	62.02	27
61.03	15	62.03	29
61.04	29	62.04	47
61.05	11	62.05	33
61.06	31	62.06	45
61.07	22	62.07	14
61.08	23	62.08	13
61.09	55	62.09	26
61.10	26	62.10	9
61.11	11	62.11	8
61.12	7	62.12	5
61.13	6	62.13	3
61.14	8	62.14	7
61.15	0	62.15	0
61.16	1	62.16	0
61.17	2	62.17	1

3.2. Çalışma Şekli

Anketi cevaplandıran 148 firmanın %60'ı ürünlerinin bir kısmını fason olarak yaptırmaktadır. %25'i ürünlerinin tamamını kendisi üretmekte, %15'i ise sadece fason çalışmaktadır.

107 firmada modeli müşteri getirmekte, 37 firmada kalıpları müşteri getirmekte, 18 firmada ise kesim planını müşteri getirmektedir.

3.3. Kullanılan Ana Malzeme, Yardımcı Malzeme ve Aksesuar

Anketi cevaplandıran firmaların %80'i tamamen yerli kumaş ve aksesuar, %4'ü tamamen ithal kumaş ve aksesuar, %10'u yerli kumaş ve yabancı aksesuar, %17'si ise, geçici ithal kumaş, iplik ve aksesuar kullanmaktadır.

93 firma 348.311.748 m/yıl pamuklu dokuma kumaş kullanmaktadır. Kumaş enleri ve miktarları aşağıya çıkarılmıştır.

Kumaş eni	Miktar
200 m	214.485.330 m/yıl
140 m	113.225.487 m/yıl
150 m	10.369.000 m/yıl
160 m	10.369.000 m/yıl
90 m	10.369.000 m/yıl
120 m	10.369.000 m/yıl
140 m	10.369.000 m/yıl
155 m	10.369.000 m/yıl

47 firma yünlü (182.000.000 m/yıl), 31 firma sentetik (11.187.056 m/yıl), 39 firma ise karışım (10.150.000 m/yıl) dokuma kumaş kullandıklarını belirtmişlerdir.

Pamuklu dokuma kumaşta olduğu gibi, farklı enlerde kumaşlar kullanılmakta ancak hepsinde de 200 metre (toplam 416.285.330 m/yıl) kumaşlar tercih edilmektedir.

64 firma pamuklu (3.918.229 m/yıl), 6 firma yünlü, 10 firma sentetik, 17 firma ise karışım örme kumaş kullanmaktadır. Kumaş çap ve enleri farklılık göstermektedir.

Üretimde kullanılan yardımcı malzeme ve aksesuarların miktarları ile bilgi veren firma sayıları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4.

Yardımcı Malzeme	Firma	Miktar
Astar	10	420.350 m
Dikiş ipliği	24	2.094.974 m
Düğme	54	75.066.528 adet
Etiket	28	18.826.861 adet
Fermuar	41	2.140.190 adet
Tela	24	551.960
Jelatin	2	151.349
Koli	9	125.995 adet
Lastik	12	1.701.255
Ceplik	4	94.500
Çıt çıt	10	780.000
Vatka	10	3.800.000
Naylon torba	8	821.200

2.4. İşletmelerde Kullanılan Makinalar

Japon menşeli makinalar, 102 firmada, Avrupa menşeli olanlar 92 firmada ve Amerikan menşeli olanlar ise 8 firmada kullanılmaktadır.

Klasik dikiş makinası 5.244 adet (110 firma), özel dikiş makinası 1941 adet (87 firma) kullanılmaktadır.

Ankete cevap veren firmalardan 47'sinde serme makinası (59 adet) 74'ünde ütü-pres otomatı (326 adet), 14'ünde paketleme otomatı 11'inde bilgisayarlı kalıp ve pastal hazırlama, 66'sında iplik kesme tertibatı, 37 firmada ise programlanabilir makinalar bulunmaktadır.

Nakil işlemi 74 firmada ayakçı ile yapılmakta olup, askılı sistemle ancak 14, masa üzerinde ise, 41 firmada yapılmaktadır.

2.5. Ürün Maliyeti

Üretim maliyetleri içerisinde giderlerin oranları aşağıya çıkarılmıştır.

Hammadde	%54
Yardımcı madde aksesuar	%9
Su-enerji yakıt	%6
İşçilik ve personel	%20
Amortisman	%3
Finansman	%5
Satış	%3

Yardımcı madde ve aksesuarla birlikte hammadde

%63 oranına ulaşmaktadır. %20 ile işçiliğin de, maliyete oranı yüksektir.

3. KALİTE KONTROL

3.1. Kalite Kontrol Yöntemi

Anketi cevaplandıran firmaların %78'i, %100 kontrol, %22'si ise seçmeli kontrol yöntemini uyguladıklarını belirtmişlerdir. Bunlardan %47'si kalite kontrolü üretim sonunda, %36'sı üretim aşamasında, %17'si ise tedarik aşamasında kalite kontrol yaptığını bildirmiştir. Firmaların hemen hemen yarısının kalite kontrolü sadece üretim sonunda yapmış olmaları düşündürücüdür. Ayrıca yalnızca 6 firmanın kalite ve standart belgesine sahip olması, kaliteye yeterli önemin verilmediğini göstermektedir.

3.2. Mamullerdeki Şikayet Konusu

Aşağıdaki Tablo 5'de müşterilerden gelen şikayet konuları gösterilmiştir. Birden fazla sık önem sırasına göre işaretlenmiştir.

Tablo 5.

Şikayet Konusu	Firma sayısı	
	İhracat	İç Piyasa
Kumaş hatası	54	32
Geç teslim	36	11
Lekeli üretim	36	19
Dikim hatası	31	18
Kanat farkı	28	12
Standart dışı olma (ölçü uyumsuzluğu)	20	16
Sevkiyat	10	5
Ütü ve presleme	9	7
Ambalajlama	9	3

Görüldüğü gibi kumaş hatası ihracat ve iç piyasada da birinci sırada yer almaktadır. Geç teslim ihracatta ikinci sırada yer alırken, iç piyasada altıncı sıraya düşmektedir. Lekeli ürün iç piyasada ikinci sırada iken, ihracatta üçüncü sıradadır.

4. PAZARLAMA

Firmaların pazarları ve ihracat yapılan dış ülke ile firma sayısı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir. Bu konuyla ilgili soruya 139 firmadan cevap alınabilmektedir.

Pazar	Firma Sayısı	İhracat yap. Ülke	Firma Sayısı
Dış pazar	65	AT ülkeleri	102
İç pazar	28	Diğer Avr. Ülk.	28
Her ikisi	46	Amerika	22
		Kanada	9
		Ortadoğu	3
		Sovyetler Bir.	2

Tüm firmaların ihracat gelir ortalaması, toplam satış hasılatının %79'unu teşkil etmektedir.

Firmaların %64'ü toptan, %36'sı ise hem toptan hem de perakende satış yaptıklarını belirtmişlerdir.

Dağıtım kanallarından, %43 dış ticaret sermaye şirketleri, %31 yabancı acentalar, %17 yerli komisyoncularla çalışılmaktadır, Şirketlerin %9'u da ihracatını ve iç pazardaki satışını direkt kendisi yapmaktadır.

İhracat aşamasında 50 firma geçici ithalat, 17 firmada pre-finansman gibi teşvik tedbirlerinden yararlanmışlardır.

Dış pazarda müşteri şikayeti en fazla sırasıyla kumaş hatası, geç teslim ve lekeli üründe olmaktadır (Tablo 5).

5. EĞİTİM

Anket yapılan işletmeler toplam 15.157 kişi çalıştırdıklarını bildirmişlerdir. Bu personelin dağılımı aşağıya çıkarılmıştır.

Üst düzey yönetici	598
Mühendis (tekstil ve konf. hariç)	50
Tekstil ve konf.müh.	135
Teknik nezaretçi (teknisyen, usta)	842
Kalifiye işçi	5.796
Düz işçi	7.736

Teknik nezaretçi ile kalifiye işçilerin eğitim durumları ise şu şekilde belirlenmiştir.

	Teknik Nezaretçi	Kalifiye İşçi
Meslek Okulu mezunu	%32	%6
Kurslarda yetişmiş	%10	%3
Firmada yetişen	%58	%53
Başka firmada yetişmiş	---	%38

Gerek teknik nezaretçi gerekse kalifiye işçi genellikle firma içersinde yetiştirilmekte veya başka firmalardan transfer edilmektedir. Bu oranlarda, işletmelerin özellikle kuruluş aşamasında, yetişmiş işgücünün temini yönünden ne denli zorluk çektiklerini gözler önüne sermektedir.

İşletmelerin eksikliği duyulan eleman sorusuna verdikleri cevaplardan da anlaşılacağı üzere, kalifiye işçi ve usta sıkıntısı çekilmektedir.

Tablo 6.

Eksikliği Duyulan Elemanlar	Firma Sayısı
Kalifiye işçi	77
Usta	43
Pazarlamacı	39
Makina bakımcı	37
Modelist-stilist	36
İşletmeci	30
Kalıpcı	26
İthalat-ihracat elemanı	24
Mühendis	20
Üst düzey yönetici	16

6. BAŞLICA SORUNLAR

6.1. Finansman

Temel finansman problemleri sorulduğunda, firmalar aşağıda belirtildiği şekilde işaretlenmişlerdir.

Yüksek faiz	85 firma
Düşük karlılık	68 firma
Kredi bulmak	54 firma
Teminat gösterme güçlüğü	40 firma

Faiz oranlarının yüksek olması firmaların en çok yakındığı problem olarak dikkati çekmektedir.

Tablo 7.

Sorunlar	Karşılaşan Firma Sayısı
Kota uygulamaları	94
Yüksek üretim maliyeti	88
İhracat bürokrasisi	58
Hammaddé-malzeme tedariki	49
Kalite yetersizliği	45
Teknolojik gerilik	42
Nakliye	32
İletişim güçlükleri	25

Tablo 8.

Sorunlar	Firma Sayısı
Aşırı fiyat dalgalanmaları	109
Yüksek maliyet	106
Kalite ve standart sorunları	89
Gecikmeler	81
Tedarikte belirsizlikler	38
Yeterli malzeme bulunamaması	36
Satıcının monopolcü olması	35
İthalat bürokrasisi	34

6.2. Dış Pazarda Karşılaşılan Sorunlar

Tablo 7'de görüldüğü gibi, kota uygulamaları, ihracatta karşılaşılan sorunların başında gelmektedir. Yük-

sek maliyet ile bürokratik engeller de ihracatta karşılaşılan sorunlarda önemli yer tutmaktadır.

6.3. Kumaş ve Malzeme Teminindeki Başlıca Sorunlar

Aşırı fiyat dalgalanmaları ve yüksek maliyet en fazla şikayet edilen konulardır.

6.4. Üretim Sürecindeki Darboğazlar

Eğitim sorunu burada da karşımıza çıkmış ve işletmelerin üretim sürecindeki darboğazlarının başında olduğu görülmüştür.

Tablo 9.

Üretim sürecindeki darboğazlar	Firma sayısı
Yetersiz kalifiye eleman	88
Yetersiz kumaş ve malzeme	57
Makina parkına uygun kota temin edilememesi	55
Makina parkına uygun siparişin alınmaması	46
Normalin üzerinde devamsızlık ve işgücü sirkülasyonunun yüksek olması	43
Yetersiz teknoloji	41

6.5. Danışmanlık Hizmetleri

Firmaların teknik danışmanlık hizmetlerine fazla ilgi duymadıkları, özellikle mali danışmanlık hizmetleri ile yetindikleri Tablo 10'dan anlaşılmaktadır.

Tablo 10.

Danışmanlık hizmeti	İhtiyaç Duyan Firma Sayısı	Kullanan Firma Sayısı
Tanıtım pazarlama	41	39
Mali danışmanlık	26	70
Yönetim organizasyon	32	27
İşletme planlaması	27	33
Teknik danışmanlık	23	32
Hiçbiri	30	18